

TITULUS VIGESIMUS.

De los Lacayos, y otros criados.

ET titulus hic ad precedentes continuatur, quasi titulus hic sit prohibitorius & taxativus famulorum pro servitio habendorum, & nisi sic continuaveris, difficulter ejus continuationem dabis, licet non sit continuatio ita necessaria, ut reprehendendus omnino sit compilator hujus recopilationis, quamvis non sit ita concludens continuatio.

SUMMARIUM.

1 Origo famulorum à quibus incepit. & num.	5 Famuli differunt à servis.
2. qui famuli dicuntur. & num. 3. qui proprie tales dicantur.	6 Bona Ecclesia vacantis si quis pratendat sibi competere, debet intelligi, deductis expensis famulorum, salariis ac oneribus.
4 Familia appellatione continentur famuli.	

RUBRICA.

- I**N Rubrica ibi, y otros criados, famulorum origo * ab *Oscis* dependet, apud quos servus famulus nominabatur, ut legitur apud *Ennium* lib. 8. servum mortalem summum fortuna repente reddit, ut summo regno famulus optimus esset, & inde famulorum verbum, *Authore Nestore*, & familia & familiares, qui ex eadem familia sunt, ita *Rebus*. in l. pronuntiatio §. familiae in prin. pag. 853. in fin. ff. de ver. signif. & famuli dicuntur * qui quotidie famulantur l. 1. C. de iis qui in Eccle. manum. *Paris. de Pu.* in tract. Syndicatus, §. an ex eo quod fuerint familiares, pag. 110. tom. 14. diversorum tract. nunc autem dici possunt *Conductitii* servitores, id est qui pretio servant, ut inquit *Abb.* in c. nullus num. 6. de jud. ubi *Apostilla* ejus de famulo, artificis, & operariis, tradit & per *Bal.* in l. adversus. & l. sequenti C. locati, & ille proprie dicitur famulus, * qui vivit expensis alicujus c. fin. de ver. sign. in 6. l. Si chorus, de legatis 3. l. 2. §. familiae ff. de vi bon. rap. *Guido Papa.* sing. 432. & appellatione familia continentur * famuli. l. 1. §. fam illa ff. de vi & vi arm. *Innocen.* in c. si verò de sent. excomm. & hac pro cognitione hujus verbi criados, *Differuntque*

que à servis, nam si dominio servos habemus, servi * sunt, non famuli, *Alt.* in l. meorum. ff. de ver. sig. servique stricto modo dicuntur carentes libertate, laygo vero modo etiam servientes pro mercede, qui famuli proprie dicuntur, ut diximus, & dixit *Abb.* in Rubrica, de Judæis, & tradit de iis novissime *Hippolytus* de bona *Cossa* in tract. de servis vel famulis, in pr. 1. p. tom. 6. diversorum tract. ubi q. 193. inquit optime, quod si quis ex priv. vel consuetudine sibi pratendat competere bona Ecclesia vacantis, debet intelligi de iis tantum qua solutis expensis, & famulorum salariis * atque oneribus supersunt, ex *Rota* dec. 702. per. c. presentis. §. porro de offic. ord. in 6. *Tiraq.* de retract. §. 15. gl. 1. n. 7. prout quotidie in Regio consilio jubetur solvi, antequam Camera Apostolica Bona relicta Episcopo mortuo percipiat & capiat, & ad hoc fit inventarium & sequestrum bonorum ipsorum ut alibi dixi.

IN LEGEM PRIMAM.

Nullus potest ultra duos famulos (Lacayos nuncupatos) vel duos famulos calcari habere, sub nostri text. pena.

SUMMARIUM.

- 1 Famulos plures habens ultra tassam an punietur duplici pena.

Ibi, en pena de veynete mil maravedis cada vez, sed quid si habet infimul plures famulos + punietur duplici pena, & dicendum est quod non. *secun. Bar.* in l. inficiando. §. infans. num. 6. ff. de furtis. & per *Caspolam* in auth. sed nemo jure num. 71. cum 3. sequen. C. de servis fug. & *Boer.* decis. 219. parte. 2. fol. 1.

IN LEGEM VIGESIMAM PRIMAM.

Famuli servientes uni, quando & quomodo possint ingredi cum alio domino ad servendum sine pena, vel quando non possint absque pena, declarat lex nostra

SUMMARIUM.

- 1 Tempore servitii completo potest famulus à Domino recedere sine illius licentia & alteri servire sine pena.
 - 2 Famulo ante tempus impletum recedenti an debeatur salarium.
 - 3 Dicitio nec negativa copulativa est. & n. 4. inferitur ad legem hic.
 - 5 Lex ubi unum disponit & alterum presupponit ut habeat locum dispositum, debet verificari presuppositum.
 - 6 Ignoranter recipiens famulum alterius non punitur.
- Azevedo* in Recopilationem. Tom. IV.

- 7 Omne quod agitur contra legem prohibitoriam delictum est.

- 8 Legem non contemnit: qui legis qualitatem nescit.

- 9 Divinare quis non tenetur.

- 10 Ignorantia facti alicui praesumitur justa, & juramento eam allegantis probatur. neque necesse est eam allegare, ut n. 12.

- 11 Juramento alicujus statuitur in deponentibus ab animo.

- 13 Contrahens cum alio licet debeat scire ejus conditionem non procedit, quousque ignorantia est multum probabilis & justa.

- 14 Vxorata mulier si sine licentia sui mariti recepit famulum alterius, an puniatur.

- 15 Penitentia in delictis quando locum non habet.

Ibi, se despidere, Ponderandum est ultimum hoc verbum ad intelligendum legem nostram tantummodo loqui quousque ante tempus impletum famulus à dñi servitio recessit idque clarius colligitur ex hac lege in fine, ibi, en los que se fueren del servicio de su amo aviendo recebido dineros adelantados, & ibi, no aviendo acabado de servir el tiempo: non verò loquitur lex nostra postquam tempus conventum ad servendum + est impletum, nam tunc libere poterit cum alio Domino ingredi, aliter enim esset liberos homines servos facere, si etiam impleto tempore servitii esset habenda licentia à Domino ut posset alteri servire sine pena, & essent aliqui, qui eis praeberent licentiam non vellent, & liber homo non est adstringendus servire uni Domino si nolit & non alteri, & sic practica communi videmus sic legem nostram intellectam, & interpretatam, & cum sit lex penalit in quantum fieri potest, est restringenda, ut terminos suos & verba non transgrediamur: Sed an debeatur salarium famulo

4 teneatur, † vide Blancum, in *pract. crim. in §. juris permissione. num. 33.* ubi inquit, non teneri, sequitur Hippol. Bona colla, ubi supra. g. 78. & ideo quibus obsequium debent & teneantur eis prestare, iniquum est castigare & injuriare eos facto vel verbo, quibus de causis iustè à lege nostra puniuntur talium peccatorum, nam si filium patri injuriam dicentem 5 lex punit acriter, † ita ut eum exheredare potest ob hanc causam, ex *text. in auth. ut cum de appellatione cognos. §. causus, & l. 4. tit. 7. p. 6.* cum nullus sit amor, qui vincat paternum erga filios, & servum licet vinculis continere, si contra dominum insurgat, & inobediens 6 sit, † secundum Bal. in *repeti. l. Imperium col. 6. ff. de jur. om. jud. & glof. l. 1. l. 6. tit. 21. p. 4.* & cum occidere si cum uxore eum reperiat, ex *l. qui servum. ff. de verbo. obliga. & dicta l. 6. & l. 19. tit. 11. part. 5.* notat Oroscius, in *l. 1. ff. de iis qui sum sui vel ali. jur. col. 255. in prin. cur.* & non idem erat disponendum contra famulum conductitium etiam libere domino infestantem, & injuria afficientem, & sic lex nostra iuste constituta est.

¶ Ibi, *Ponendo las manos en el*, quæ quidem est atrox injuria, etiam si sanguis non exeat ex injuria illata verbo vel facto, tum quia injuria personalis etiam cum manu facta dicitur 7 tur gravis & atrox, † secundum Ansel. in *tract. malef. verbo, Sempronium mandatore*, & Cyn. Bal. & Saly. in *l. non ideo minus. C. de accusatio. relatos & secutos per Fran. Marcum, decis. Delphin. 905. num. 11. & 12. fol. 306.* veluti si traxit per capillos & barbam, vel si alapam dedit, quæ in nostra Hispania gravissima injuria reputatur, ut in aliis locis consuetudine etiam habetur, quod percutere aliquem cum manu aperta in facie, est 8 magis ignominiosum, quam cum pugno, † ut *ibi num. 8.* inquit ipse Fran. Marcus, & Julius Clarus, *lib. 5. select. sent. §. injuria, in prin. & text. in l. 20. tit. 9. part. 7.* tum etiam quia ex qualitate personæ, & sic domini, cui famulus reverentiam debet injuria atrox dicitur ex *d. l. 20.* exemplificando in facta à filio patri, vel à nepote avo, vel Domino à Vassallo, & famulo, & ideo merito lex nostra tanquam atrocem injuriam punit hanc cum manibus domino à famulo suo factam, & sic videmus, quod injuria illata personis judicariis ac publicis officialibus, aut aliquibus de senatu, vel concilio, aut Episcopo, aut sacerdotibus ad sacrificia facienda & celebranda constitutis & vestitis, atrox est, ut in *§. atrox, infra. de injur. graviorque est injuria* † illata à fratre & amico, vel ab eo, quem nunquam offendi, quam ab hoste, & inimico, ut inquit Tyberius Decian. *respon. 82. num. 5. vol. 2.* & facta à conjuncto itidem 10 est gravior, quam facta ab extraneo † *l. cum oportet, in vers. gravius. C. de bon. liber. Hippol. sing. 573. gravior.* idem Tyber. Decian. *35. num. 50. vol. 1.* ubi n. 29. ex hoc singulariter infert, quod licet pater possit remittere injuriam illatam filio, ex *l. sed si minus. §. si. ff. de injur.* non tamen poterit † si à conjuncta persona est illata, ex *text. in l. Lucius ff. soluto matrim.* quem ad hoc commend. Rom.

sing. 93. incip. tu habes, Jas. in l. in personam. ff. de pact. ex text. in l. Papinianus, in prin. ff. de inoff. testam. ubi omnes notant teste Arias Pinelo, in l. 1. 3. parte. num. 105. C. de bon. macer.

¶ Ibi, *Sea avido por aleva*, nam si infidias paret socius adversus locum † proditor est c. 13. *Quilifarius 23. g. 4.* & faciunt in propositum considerata per Did. Per. in *l. 1. tit. 15. lib. 8. Ordin. glof. 1.* & nota dictionem illam, *sea avido.* ut sic habeatur pro tali alevoso, & consequenter verus alevosus non sit, sed pro tali habendus, & cum nullum simile sit idem *l. quod Nerva. ff. depositi*, non punietur poena alevoso imposta, nam ubi lex jubet quem puniri tanquam falsarium, non est puniendus poena criminis falsarii, † ex *text. in c. non nulli in sine, ibi tanquam falsarius puniatur, de rescrip. ubi Bal. & Rebus. in compen. aliorum rerum eccles. n. 101.* & idem Rebus. in *3. tom. const. Fran. tit. de sent. art. 3. glof. una. n. 39.* item quia verba illa, *sea avido*, latine, habeatur, improprietas † denotant, & fictionem 14 nem, ex *l. juris civilis. ff. de cond. & demonst. nota. Bart. in l. si is qui pro emptore col. 5. & 15. ff. de iur. pro emp. Tit. in l. si unquam verbo susceperis liberat. num. 45. de rev. don. & sic aliud est, esse civem vel haberi pro cive, † quia illud veritatem dicit, hoc fictionem 15 juxta *gl. in l. mercis appellatione, & ibi Bart. ff. de verborum sig. & Tyr. ubi sup. in verbo revertatur. num. 221.* & sic in presenti aliud est, esse Alevosum, vel haberi pro tali, quia primum veritatem dicit, secundum verò fictionem, & cum verus Alevosus iste dici non possit in presenti, merito quoque poena veri Alevosi non puniatur, sed ficti & impropii, & consequenter poena mortis Alevoso imposta, non puniatur, sed alia mitiori corporali attentata qualitate personarum famuli & Domini & dixi corporali, quia si corporalis non esset, minus puniretur in hoc casu, quam in sequente cum famulus non injectit & imposuit manus in Dominum, sed voluit evaginando enssem vel capiendo arma contra eum, quo in casu lex nostra poenam recurdie illi imponit, si vilis est famulus, ergo in primo dicto casu quando cum effectu manus imposuit, si est homo vilis, poterit verberibus affici, & ad tritremes damnari, considerando causam & occasionem si quam famulus habuit, ut minoretur poena: nam legem nostram non est censendum velle tollere defensionem de jure naturali permissam, neque itidem tollere causam urgentem à Domino illatam, impellentem famulum ipsum ad hæc faciendum. Ignoscendum est enim ei qui provocatus ulcisci † se voluit, ut *l. absentem. ff. de panis, & sic 16 tunc famulus mitius puniatur, attentis qualitatibus personarum.* Item ex dictis non imponetur huic famulo poena amissionis medietatis bonorum, veris † Alevosis imposta per *l. 10. 17 tit. 23. inf. lib. 8.* neque itidem privabitur gaudere immunitate ecclesiæ, quæ meæ & novæ considerationes sunt & veræ meo videri.*

¶ Ibi, *sino de palabra* hic est tertius casus & tertia nostri text. dispositio in qua poena arbitrio judicis relinquatur consideratâ qualitate personarum

narum & verborum, quasi in duobus precedentibus non versetur ita liberum arbitrium: & notandum est secundum nostri text. casus, scilicet cum famulus inceptit evaginare enssem, vel arma alia capere contra Dominum, quasi casus hic fit specialis in quo conatus puniatur † & graviter, cum dura sit qualibet corporalis poena, cum regulariter conatus puniri non soleat, neque delictum non perfectum, ut alibi diximus & in l. sequente.

IN LEGEM QUARTAM.

Pœnam imponendam famulo accessum carnalem habenti cum muliere famula, aut serviente in domo Domini sui, declarat lex nostra.

SUMMARIUM.

- 1 Verba de actu jam perfecto & consummato intelligenda sunt. secus est in feudatorio volente desolvari uxorem Domini. n. 2.
- 2 Famulus desolvens ignoranter uxorem Domini vel famulam non puniatur, si errorem justificet.
- 3 Adulterium non committit cognoscens uxorem alterius credens non esse conjugatam, neque conjugata credens esse suum maritum ut in famulo fingente se esse suum maritum, puniatur tum famulus. & 5.
- 4 Famulus coiens cum domina, quæ meretrix est, non incurrit nostra legis poenam.
- 5 Accusationem contra famulum commissentem se cum aliqua Domini famula solus Dominus & non alius inspicere potest.
- 6 Mitius agitur etiam in panis corporalibus cum nobili quam cum ignobili.
- 7 Ancillam alterius corrumpens non tenetur poena legis partitæ, sed de servo corrupto.
- 8 Lex nostra an intelligatur de famula domino domus affinitate conjuncta. & ibi intra quartum gradum.
- 9 Lex nostra an intelligatur in virgine domi retenta & educata. & quid si esset mulier vidua honesta, verbo, de religiosa. n. 12.
- 10 Servus si coierit cum Domina, ambo condemnentur.
- 11 Mediatores delicti perpetrati puniendi sunt.

Ibi, *acceso carnal*, quasi secus si osculum vel tactus mammillarum tantum accesserit, ut tunc legis nostre poena locum non habeat, cum lex nostra accessum consummatum requirat, & sic delictum perfectum, sed alia mitiori arbitraria puniatur osculator talis & tangens dictus; Verba enim de actu jam perfecto, & consummato intelligenda sunt † in quacumque dispositione, & sic cum effectu. c. *relatum, de cleric. non resid. l. 1. §. hac autem verba, & ibi late Jas. n. 6. ff. quod quisque jur. glof. in cap. super questionem, verbo, si non possunt, de offi. deleg. & in cap. qualiter, de pact. Hippol. in l. si is qui cum velo num. 52. de sicar. poenæque à jure imposta habet locum in actu jam consummato, non autem incepto tantum, ut per Fel. in *tract. de conatu, col. 3.* & faciunt dicta per Did. Per. *l. 2. tit. 13. lib. 8. Ordin.* neque puniatur affectus, nisi sequatur effectus, oscu-*

lum tamen & tactus mammillarum prælustia sunt copulæ carnalis, neque per ea censetur caro copulata & commixta, & consequenter cessat nostræ legis poena consummationem copulæ requirentis: quod secus est in feudatorio si per lasciviam ausus fuerit † osculari uxorem domini, nam hic beneficio privabitur, secundum Covar. in *4. part. 2. cap. 7. §. 6. num. 3.* & itidem si per errorem credens non esse domini uxorem † vel famulam, famulus ad eas accesserit, non puniatur legis nostre poena, dum tamen errorem justificaret, ex *glof. in c. 1. qui. mo. fen. amir. allegata ad hoc per Ang. de Malef. in parte, & appensare, in si. verbis*, ubi disputant an in delicti prævaleat opinio, vel veritas, nos tamen habemus legem *5. tit. 17. part. 7. juncta glof. probantem*, quod non committit adulterium cognoscens uxorem alterius, credens non esse conjugatam, † vel 4 cognita ab alio credens maritum suum esse ad suggestionem vel dolum alterius, vel conjugata cum alio credens primum virum esse mortuum, vel si famulum admisit de nocte credens suum maritum, puniretur tamen tunc famulus, † & sic inquit Rebus. in *casu simili, 5 in l. inter stuprum. 100. pag. 590. vers. ego quoque vide. ff. de verbo. signifi. se vidille apud Parilium, famulum laqueo suspensum, quod fur-tim maritum simulans uxorem ejus dominam suam noctu quiescentem in thoro maritali cognovisset.*

¶ Ibi, *Con alguna muger*; intelligendum tamen si sit honesta, nam si esset meretrix † non incurret famulus poenas nostri text. ex dictis in simili per Boer. *decis. 217. num. 14.* ubi ita tenet.

¶ Ibi, *O servienta de la casa de su señor, o ama*, Didac. Perez. *d. l. 1. tit. 15. lib. 8. Ordinam. pag. 283. in col. 1.* super iis verbis inquit, accusationem non admittendam † super hoc 7 ab alio propositam quam à domino, quod quidem durum videtur, nam reipub. interest delicta puniri, maxime luxurizæ, lexque nostra non solum domino actionem præfixit, sed indistinctè poenam proposuit talibus delinquentibus, ergo cuilibet licebit delicta hæc accusare. Item quia *l. 2. tit. 1. lib. 5. sup.* quæ antea erat pars quædam nostri text. id expresse disponit ut nullus alius quam pater vel mater admittatur in casu illius legis, ergo in nostra cum id non exprimat, aliud esse censendum videtur, nihilominus tamen quia lex nostra principaliter domino providere intendit, & magna est auctoritas Angeli ab ipso Didac. ubi sup. alleg. sustineri possit hæc opinio, licet difficultate apud indices obtineretur.

¶ Ibi, *cien agotes publicamete*, idem erat antea statutum ex *d. l. 1. tit. 15. lib. 8. ordinamenti*, non est enim lex nostra nova in hoc, & licet dura videatur servanda tamen est, sicut *l. prospexit. ff. qui & a quibus*, tum ob gravitatem delicti, cum ab eo in quo confidit sim delusus, & is, qui meum tenebatur defendere honorem, deonestat me, & famam denigrat meam & famulæ & ancillæ meæ, genus quoddam Alevosiz exercens, ut l. præcedente diximus, tum etiam quia delictum hoc plurimum committebatur à famulis, & ideo fuit necesse rigorosa poena delinquentes tales punire,

punire, ut metu & terrore pena se abstineant, ut inquit singularis l. 5. tit. 27. part. 3. quam in propositum consideravit Did. Perez. d. l. tit. 15. lib. 8. ordin. pag. 283.

¶ Ibi, *le saquen a la verguenza*, hic habes tex. probantem quod etiam in penis corporalis libus mitius agitur cum nobili, quam cum ignobili, prout considerat Did. Perez d. p. 283. gl. fjo *dalgo*, & dixi plura in meo tract. de Decur. lib. 1. c. 12. num. 20. cum quatuor seq.

¶ Ibi, *del reyno*, sed an illius ubi deliquit, vel ab omnibus populis, quæ sunt Regis, vide Did. Perez ubi sup. p. 28. gl. del *Reyno*.

¶ Ibi, *con parienta del señor o amo*, intellige in eadem domo vivente, non vero aliter; nam cum lex nostra de mulieribus domi habitantibus disposuerit & de famulis, profectus hanc materiam circa consanguineam idem est supponendum disponi, scilicet quæ domi habitet, & ex verbis sequentibus etiam id clare deducitur & est sine dubio, nam & ancillam propriam si quis non domi sed extra domum vivens corrupit, non tenetur pena ¶ l. f. tit. 19. part. 7. sed tenebitur de seruo corrupto, ex l. inter liberas. ff. de adult. not. Bar. Soc. consi. 148. numero 9. lib. 1. & sic est sine dubio verba hæc de consanguinea domi retenta esse intelligenda, ut & optime post vidi animadvertit per Did. Perez hic p. 287. d. lib. 8. ord. verbo *en su casa*, & ex l. 6. tit. 20. lib. 8. id deducitur. Sed an & intelligatur lex nostra etiam de illa, quæ est Domino domus

¶ affinitate conjuncta, & crederem quod sic, quia est eadem ratio ut & diximus in l. 2. tit. 1. num. 3. lib. 5. sup. sed intra quantum gradum, an intra quartum gradum attento jure canon. vel Jur. Civil. & crederem in materia nostri tex. quod intra quartum gradum fiet computatio & non ultra, cum Did. Per. hic sub d. l. 1. tit. 15. lib. 8. ord. p. 282. verbo *con la parienta*. & p. 287. ver. *parienta*.

¶ Ibi, *o donzella que cria en su casa*, Did. Per. hic in d. p. 282. in *glos. que cria*, intelligit hoc esse verum, si Dominus talem virginem in domo nutrit, secus si extra domum nutrita est, nam tunc legis nostræ poena locum non habebit, ego tamen salva ejus pace contrarium teneo, scilicet legem nostram procedere ¶ etiam si non fuisset in domo Domini nutrita, sed extra domum nutritam eam, tempore tamen delicti commissi in domo existebat, & alimentabatur & nutriebatur, idque ex iis verbis nostræ legis colligitur, dum dicit, *que cria en su casa*, ponderando verbum illud, *cria*, quod est temporis præsentis, quo delictum committitur, & non dicit, *oviere criado en su casa*, colligiturque clarior ex l. 6. tit. 20. lib. 8. infra dum dicit, *o con donzella que tenga en su casa*, ad quam legem se nostra referre vult, dum majori rigore tunc pietendum famulum hunc textus hic disponat, & rigor hic erit ab illa lege 6. propositus, & intellige sufficere domum esse conducticium, sive propriam, quia lex nostra habitationem, non vero domus proprietatem considerat ut satis in hoc perplexus tenet Did. Per. in d. *glos. que cria*, sed quid si hæc esset mulier vidua ¶ honesta, vel virgo, aut religio-

sa, ex l. si. in fine tit. 19. p. 7. concremari disponitur, ubi *glos. ferviente*, legem nostram allegat, & lacius tractat in l. 15. tit. 17. in *glos. con su seruo*, ea. par. 7. ubi est lex probans, quod si servus coierit cum domina, ambo ¶ concrementur, sed si cum filia servum dominus reperiret, vel cum uxore possit eum occidere, secundum tex. in l. 6. tit. 21. p. 4. & l. 19. tit. 11. part. 5. quam ad hoc allegat Oroscius, in l. 1. ff. de iis qui sunt sui. col. 255. in prin.

¶ Ibi, *O ama que le cria su hijo*, nota verbum illud, *cria*, quod est præsentis temporis, ut sic qualitas adjuncta verbo debeat intelligi secundum tempus verbi, ita ut tunc temporis cum famulus ad illam accessit, mulier hæc filium domini nutriat domi, secus verò si ante nutrit, tunc tamen non nutriebat, quia tunc poena in princ. nostri text. appo- sita puniretur tanquam mulierem domi habitantem cognoscens, non vero tanquam nutriticem, ita intelligit & bene Did. Per. d. l. 1. tit. 15. lib. 8. Ordina. pag. 282. in fine, & probatur ex d. l. 6. tit. 20. lib. 8. infra.

¶ Ibi, *Y haga justicia con mas rigor*, de quo rigore disponitur in d. l. si. tit. 19. p. 7. & noviter in d. l. 6. tit. 20. lib. 8. infra, ad quam nostra quoad dictum rigorem remittere se voluit, debet tamen attentam qualitate facti id temporari, ut ex sequentibus verbis disponitur, & bonus judex arbitrabitur, qui semper debet in mitiorem partem inclinari, & pietati, & misericordie se accommodare.

¶ Ibi, *Aver sido terceros*, agentes enim & consentientes eadem poena ¶ puniendi sunt, 14 prout & in l. i. tit. 1. lib. 5. supra, disponitur, circa mediatores clandestini matrimonii, ubi num. 43. diximus: Imò & mediatores ii essent acrius puniendi & castigandi tanquam principales delicti intercessores, & perpetratores: plerumque enim hæc non fierent mala nisi intercessores ii adessent. Alia in propositum hujus legis dixi in l. 7. tit. 8. lib. 5. supra.

¶ Ibi, *Aver sido terceros*, agentes enim & consentientes eadem poena ¶ puniendi sunt, 14 prout & in l. i. tit. 1. lib. 5. supra, disponitur, circa mediatores clandestini matrimonii, ubi num. 43. diximus: Imò & mediatores ii essent acrius puniendi & castigandi tanquam principales delicti intercessores, & perpetratores: plerumque enim hæc non fierent mala nisi intercessores ii adessent. Alia in propositum hujus legis dixi in l. 7. tit. 8. lib. 5. supra.

IN LEGEM QUINTAM.

Ementes a famulis res aliquas ex contentis in nostra lege tanquam furvi occultatores & factores puniendi sunt.

SUMMARIUM.

1 Receptores furum aliis occultatores, an puniantur ut fures.

Ibi, *Ni cõpre de criado o criada*, ampliat dispositionem legis 16. tit. 11. lib. 5. supra, quæ in servis loquebatur, ut ibi dixi.

¶ Ibi, *Que sea avido por encubridor*, notanda est hæc improprietates verborum ut scias non poena ordinaria occultantis furem ¶ & res furatas esse puniendum hunc emporem, sed alia minori arbitraria, ex iis, quæ diximus in l. 3. verbo, *sea avido*, supra isto tit. & lib. quibus totus iste titulus & liber remanet expositus ad laudem & gloriam omnipotentis Dei ejusque B. Matris & sanctorum. 9. mensis Febr. anni hujus. 1590.

TITULUS

LIBER SEPTIMUS

De los Ayuntamientos de los concejos, justicia, y regidores, y de sus ordenanças.

¶ *VI quidem liber ad præcedentem difficiliter continuabitur, nisi dixeris, quod cum superiori libro dictum sit de personis ut de militibus, nobilibus, & ignobilibus, nunc autem sequitur in hoc libro de conciliis quæ ex dictis tribus statibus constituuntur, & de eorum bonis & commerciis, & aliis & isto modo continuabis eum.*

SUMMARIUM.

1 Civitas est civium multitudo, vel ubi per alios.
2 Civis ipsam civitatem & universitatem efficiunt.
3 Concilium dictum est à societate multorum.
4 Concilium civitatum dicitur triplex.

RUBRICA.

IN cujus Rubrica propositum conducunt verba illa Arist. Politicorum 1. c. 1. in princ. scilicet, omnem civitatem societatem quandam esse, omnemque societatem boni cujuspiam causâ constituisse videmus, omnia namque ejus, quod speciem boni præfert gratia, omnes agunt: dubitari non potest, quin omnes societates ad bonum aliquod spectent, sed ea maxime, & ad id quod in bonis principatum tenet, quæ cunctarum est facile princeps, & alias omnes amplectitur, hæc autem est civitas appellata, civilisque communitas. Quæ, ut inquit idem Arist. ubi supra lib. 3. c. 1. in prin. civitas est civium * multitudo, & Cicero de somnio Scipionis inquit, quod catus, hominum jure sociati, civitates appellantur, & idem Cicero pro Sestio, conventicula hominum, quæ postea civitates nominata sunt. Siquidem civitas nihil aliud est, quam ipsorum civium collectio, ipsique cives ipsam civitatem, & universitatem * Azevedo in Recopilationem. Tom. IV. Aa efficiunt,